Nagyváradi jókívánság

Vajon mekkora egy születésnapi megemlékezés teherbírása? Ha a rendezők elképzelése szerint Hubay Miklós köszöntésekor helye van a szülőföldről, a szülővárosból, annak színházából hozott halk elismerő szavaknak, akkor ez az ünnepség (talán) elviseli azt is, hogy a méltatásnak nem éppen megszokott módját válasszuk.

Mert Hubay Miklós korán elkerült szülővárosából, Nagyváradról, és másutt lett azzá, akit ma ünneplünk – színmű- és esszéíró, író, egyfajta jövőbe mutató, gyakori szóval: európai gondolkodás megtestesítője –, nem tudok pályájának olyan, akár még anekdotikus mozzanatáról sem, amit most (váradiként) büszkén emlegethetnénk. (Hacsak nem teszem szóvá sűrű látogatásait családjának otthon maradt feléhez, amikor számos esetben, külső okok miatt, személyiségét rejtve érkezett-tartózkodott szülővárosában.) S mert az irodalmi életmű méltatására is vannak nálam hivatottabbak, hadd fogalmazzam meg azt a kérdést, aminek okán mindezt elmondtam.

Vajon törvényszerű-e, hogy Hubay Miklósnak el kellett hagynia Váradot ahhoz, hogy a ma köszöntött Hubay Miklós legyen?

A Nemzeti Színházban vagyunk, hadd fogalmazzam át a kérdést, időbeni mélységet kölcsönözve néki:

Vajon törvényszerű volt-e, hogy száz évvel Hubay Miklós előtt (merőben más történelmi viszonyok közepette) egy másik fiatalember is kilépjen a Körös-part közelében álló szülőház kapuján, és Szigligeti Ede néven a Budapesti Nemzeti Színház, az egyetemes magyar színműirodalom történetének egyik legragyogóbb fejezetét írja meg?

És mielőtt még bárki is a cipője orrát kezdené szemlélni ekkora provincializmus hallatán, kimondom:

Ez a fajta elvándorlása az alkotó értelmiségi embereknek, közöttük is a literátoroknak törvényszerű, dacára a vidéki városokban elevenen lüktető, egészséges lokálpatriotizmus berzenkedésének, dacára annak, hogy minden vidéki város szenved az űr miatt, amit legnagyobb szülöttei nem töltenek be. S állítom: még inkább igaz ez az elcsatolt területek városai, így Várad esetében.

S még mielőtt talán éppen Hubay Miklós tiltakozna: igen, van (volt) példa Váradon is az otthonmaradásra, arra, hogy a költő egész életét a Körös-parti gesztenyék alatt töltötte el, azt mondom: meggyőződésem, hogy a mégoly nagy kivételek sem erősítik a szabályt. És ha a Rulikowszki temetőben tegnap elhantolt Horváth Imre neve ebben a (mégiscsak) szűk körben nem cseng idegenül, annak oka az, hogy szűk körben vagyunk és többen barátként, ismerősként, egy városbeliként becsülhettük azt, akit sokan a kortárs magyar líra egyik legnagyobb mestereként emlegetnek....

A középkorban Várad egyik jelzője lett a *boldog* szó. Így: „boldog Várad". Ma már nehéz volna pontosan megmondani, hogy ez a tatár által, török által porig égetett, földig rombolt, de ezeréves története során mindig „újrakezdő" város létének egyik csöndesebb pillanatában mivel érdemelte ki a jelzőt. Jómagam ma azt tudom hittel kimondani:

Valóban boldog lehet az a város, az a táj, amely annyi kiválóságot adott a magyar szellemi életnek, mint Nagyvárad vagy Bihar!

Az otthonról hozott szavakba foglalt tiszteletet hadd adjam át most a 75 éves Hubay Miklósnak, köszönetképpen minden mellett azért is – és ezt bizonyította –, mert Budapesten csakúgy, mint Genfben vagy Firenzében, megmaradt váradinak is. Pedig (és ezt sincs okom elhallgatni) Várad nem kényeztette el, sem mint embert, sem mint színműírót. És ennek nem mindig „objektív" okai voltak, bár voltak azok is. Mi otthon lélekben már a váradi színjátszás 200. évfordulójának megünneplésére készülünk, alkalomnak szánva ezt az eseményt arra is, hogy kapcsolataink sokasodó szálait Hubay Miklóssal szorosabbra, sűrűbbre fűzzük. Ehhez is kívánom néki – a legjobbakat.

Nagy Béla

Mindkét köszöntő a Várszínházban hangzott el 1993. április 15-én, Hubay Miklós 75. születésnapjára rendezett ünnepségen.